Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Turizmo politikos išsiplėtusioje ES

(2005/C 255/02)

2004 m. liepos 1 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl *Turizmo politikos išsiplėtusioje ES*

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu rengimą, 2005 m. kovo 16 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas buvo p. Mendoza.

416-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. balandžio 6 — 7 d. (2005 m. balandžio 6 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, 83 nariams balsavus „už“, 4 „prieš“ ir 5 susilaikius, priėmė šią nuomonę.

1. **Įžanga**

1.1 Siekdama galutinai suformuluoti savo poziciją ir pateikti pasiūlymus turizmo srityje, EESRK šiuo metu rengia nuomonę, kurioje pripažįstama nauja išsiplėtusios ES padėtis dabar ir šios padėties galima raida per ateinančius keletą metų.

1.2 EESRK jau yra parengęs įvairių nuomonių su turizmu susijusiais klausimais, tačiau tai bus pirmas dokumentas, kuriame nagrinėjamas šios naujos Europos padėties poveikis turizmo sektoriui ir jo perspektyvoms. Svarbiausia yra tai, kad į šį darbą pirmą kartą buvo įtraukti naujųjų valstybių narių atstovai.

1.3 Nenorėdami sukelti abejonių ar nepaisyti darbo, kuris buvo atliktas rengiant ankstesnes nuomones, tačiau vis tik nėra aišku, kokias grėsmes ar galimybes visai Europai, atskiroms šalims, senoms valstybėms narėms ar naujosioms valstybėms narėms atneš šios naujos perspektyvos.

1.4 Rengdami šią nuomonę stengėmės visapusiškai atsižvelgti į valstybių narių pateiktą informaciją, nuomones ir pasiūlymus, o taip pat Komiteto jau išdėstytas nuomones. Lenkijos Katovicų mieste surengtuose svarstymuose Komitetas turėjo progos išgirsti keletą svarbių idėjų ir iš senųjų, ir iš naujųjų valstybių narių; jos visos turizmą vertina kaip ekonominės ir kultūrinės naudos šaltinį, kuris prisideda kuriant piliečių Europą, o kartu įgyvendinant ir pačią Europos integraciją. Tai tampa itin svarbu ir būtina šiuo metu vykstančiame plėtros procese, kuris reikalauja vis daugiau pastangų priartinti Sąjungą prie jos piliečių ir skatinti abipusį kultūrų ir tautų supratimą. Artimoje ateityje pastangos Europai integruoti bus paspartintos, nes tai labai svarbu naujosioms ES narės. O žmonės, kurie keliauja kaip turistai, be jokios abejonės yra aktyviausi Europos integracijos šalininkai ir dalyviai.

1.5 Šioje nuomonėje nesiekiama išsamiai analizuoti kiekvienos šalies turizmo sektoriaus dabartinės padėties ar ateities perspektyvų, tačiau norima atsižvelgti į bendras būsimos Europos turizmo politikos sudedamąsias dalis ir nagrinėti bei siūlyti priemones, kurios padėtų užtikrinti, jog turizmas taptų svarbia visų šalių ekonominės bei socialinės raidos varomąja jėga ir atitiktų tvarumo kriterijus.

1.6 Europos Konstitucija yra naujas veiksnys, į kurį būtina atsižvelgti analizuojant pačių valstybių narių tarpusavio santykius ir jų santykius su Europos institucijomis. Šioje nuomonėje siekiama nustatyti, kaip plėtra apskritai veikia turizmą ir kaip naujoje Sutartyje dėl Konstitucijos Europai numatyta struktūra galėtų padėti ar kliudyti turizmo, kaip raidos katalizatoriaus, plėtrai Europoje ir visame pasaulyje. Trumpai tariant, mėginama analizuoti veiksnius, kurie galėtų nulemti Europos turizmo politiką.

1.7 Įvairių Europos tautų tarpusavio santykiai, taip pat šios Europa vadinamos politinės, ekonominės ir socialinės visumos piliečių santykiai — tai kontekstas, kuriame galima rasti vieną geriausių būdų, kaip turizmas gali prisidėti gerinant visų tautų tarpusavio supratimą ir, atitinkamai, kuriant naująją Europą ir siekiant jos sanglaudos bei konsolidacijos.

1.8 Turime atsižvelgti į tai, kad turizmas šiuo metu išgyvena sunkius laikus, ir taip yra dėl įvairių veiksnių, įskaitant tarptautinį terorizmą, su juo susijęs saugumo klausimas ir poreikis pastarąjį suderinti su laisvės principu; taip pat pasaulio ekonomikos krizė ir jos pasekmės žmonių norams keliauti, bent jau tolimais atstumais. Turizmas yra priemonė siekti taikos pasaulyje; toks jis gali išlikti ir ateityje.

2. **Turizmo politika Europos Sąjungoje**

2.1 *Bendro būsimos turizmo politikos išsiplėtusioje ES aptarimo klausimai.*

2.1.1 Turizmo politika Europos Sąjungoje ir Konstitucijoje Europai: Nors pats turizmas nėra bendros ES politikos dalis, kai kurios Europos institucijos vis tik siūlo priemones ir veiksmus, kurie dėl savo tarpsektorinio pobūdžio daro įtaką turizmui arba remiasi juo kaip priemone siekti tokių pagrindinių ES tikslų kaip darnus vystymasis, užimtumas ir ekonominė bei socialinė sanglauda; trumpai tariant — užtikrinti geresnę Europos piliečių gyvenimo kokybę.

2.1.2 Sutarties dėl Konstitucijos Europai 4 skirsnyje „Turizmas“ (III-281 straipsnis) išdėstyta tokia pozicija turizmo atžvilgiu:

„1. Sąjunga papildo valstybių narių veiklą turizmo sektoriuje, ypač skatindama Sąjungos įmonių konkurencingumą šiame sektoriuje.

Šiuo tikslu Sąjunga savo veiksmais siekia:

(a) skatinti palankios įmonių plėtrai aplinkos šiame sektoriuje sukūrimą;

(b) remti valstybių narių bendradarbiavimą, ypač keičiantis gera praktika.

2. Europiniame įstatyme ar pagrindų įstatyme nustatomos konkrečios priemonės veiksmams valstybėse narėse papildyti,, kad būtų pasiekti šiame straipsnyje nurodyti tikslai, išskyrus bet kokį valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų derinimą.“

2.1.2.1 I-17 straipsnyje turizmas įtrauktas į jo rėmimo, koordinavimo ar papildomųjų veiksmų sritis:

„Sąjungos kompetencijai priklauso imtis rėmimo, koordinavimo ar papildomųjų veiksmų. Europos lygiu tokių veiksmų sritys apima:

a) žmogaus sveikatos apsaugą ir gerinimą,

b) pramonę,

c) kultūrą,

d) turizmą,

e) švietimą, jaunimą, sportą ir profesinį mokymą,

f) civilinę saugą,

g) administracinį bendradarbiavimą.“

2.1.3 Šis Sutarties straipsnis rodo, kad nors yra pripažįstamas ekonominis turizmo pobūdis ir jo potencialas gerovei kurti per verslo įmones, nesiūloma suderinti šios srities Europos mastu. Paprasčiausiai ketinama pripažinti, kad turizmas vaidina vaidmenį papildant ir koordinuojant nacionalinės politikos kryptis. EESRK mano, kad būtent tokia nuostata neatmeta susitarimo galimybės nustatyti vertes, kuriomis remiasi Europos turizmo modelis, bet padeda siekti tokio susitarimo.

2.1.3.1 Galbūt Sutartyje galėjo būti pateikti labiau intervenciniai su turizmu susiję modeliai, tačiau perskaičius ir išanalizavus siūlomą Sutarties tekstą galima teigti, kad jame išdėstyta iš esmės pozityvi nuostata, atitinkanti visą Konstitucijos dokumento tekstą. Turizmui skirtas Sutarties skyrius leidžia toliau siekti pagrindinių dokumento tikslų ir gerinti turizmo padėtį. EESRK būtent tuo remdamasis ir ateityje bendradarbiaus su kitomis sektoriaus institucijomis ir suinteresuotais asmenimis.

2.1.4 Šia nuomone nesiekiama išdėstyti ir analizuoti atskirų Sąjungos šalių politikos šioje srityje ir palyginti atitinkamus modelius: daugiau ar mažiau integruotus į Europos sistemą, daugiau ar mažiau nacionalinius modelius; Europos turizmo įvairovę ir kt. Kaip jau pastebėta vienoje Komiteto nuomonėje, turizmas prasideda vietos ir regionų lygiu, o iš ten „sklinda“ į nacionalinį ir tarptautinį lygį. Prasmingų ir vaisingų klausymų Katovicuose metu dar kartą buvo atskleista ne tik turizmo veiklos įvairovė kiekvienoje valstybėje narėje, bet ir pateiktos įvairios strategijos kryptys, kurias kiekviena valstybė, regionas ir vietos bendruomenė, galėtų taikyti siekdama skatinti savo turizmo modelius tiek dabar, tiek ateityje.

2.1.5 Šia nuomone taip pat nesiekiama spręsti apie šį veiksmų modelių spektrą, nors akivaizdu, kad kai kurie jų yra labiau linkę į bendradarbiavimą visais lygiais, o kiti — tik į konkurenciją laisvoje rinkoje.

2.2 *Plėtra ir turizmas: ES plėtros poveikis sektoriui.*

2.2.1 Europos Sąjungos plėtra yra nauja padėtis, kuri neabejotinai sudarys naujų galimybių visai Europai, taip pat senoms, naujoms ar būsimoms valstybėms narėms.

Į šias galimybes galima pažiūrėti iš įvairių pozicijų:

2.2.1.1 Pasiūla: akivaizdu, kad plėtra smarkiai padidina jau ir taip platų Europos turizmo produktų spektrą, ne tik vertinant turistinių vietovių skaičių, bet ir — o tai galbūt yra net svarbiau — atsižvelgiant į jų kultūrinio, paveldo ir aplinkos indėlio pridėtinę vertę. Dar kartą būtina paminėti Katovicuose surengtus klausymus, kurių metu, naujoms valstybėms narėms iškėlus klausimą dėl produktų spektro išplėtimo, tapo

akivaizdu, kad tokia produktų spektro plėtra vyksta įgyvendinant įvairias gamtos, kultūros ir net pramoninio turizmo iniciatyvas, kurios buvo ten pristatytos. Be jokios abejonės, tokia produktų spektro plėtra lems konkurencingesnį Europos turizmo sektorių pačioje Europoje, ir su Amerikos, Azijos ir kitomis pasaulio šalimis. Naujosios valstybės narės taip pat siekia padidinti savo turizmo produktų spektrą, kaip vieną svarbiausių savo turizmo sektoriaus — ir apskritai visos ekonomikos plėtros veiksnių. Nors šis siekis augti yra visiškai teisėtas ir rekomenduotinas, nederėtų užmiršti, kad augimas turi ribas ir kad augimo sparta turi būti tvari, siekiant užtikrinti būsimą socialinių, ekonominių ir aplinkos vertybių apsaugą. Kitų valstybių narių patirtis turizmo plėtros srityje, jų pasiekimai ir nesėkmės turėtų tapti pavyzdžiu, kaip apdairiai ir sėkmingai reikėtų pasirinkti modelį naujiems turistiniams maršrutams nustatyti.

2.2.1.2 Paklausa: su plėtra susijusį turizmo paklausos padidėjimą be jokios abejonės lemia trys pagrindiniai veiksniai. Pirma, atsiras vis daugiau ES piliečių, norinčių ar privalančių keliauti į kitas vietoves ir kitas ES šalis, į kurias iki tol buvo sudėtinga nuvykti dėl to, kad asmuo nebuvo Bendrijos pilietis, ir todėl turėjo sunkumų keliauti, arba dėl to, kad jis buvo ES pilietis, ir jam buvo sunku keliauti į kitas šalis, nepriklausančias ES. Antra, neabejotinai augsiantis naujųjų šalių gyvenimo lygis padidins žmonių norą keliauti. Galiausiai tikimasi, kad nauja ir geresnė transporto bei ryšių infrastruktūra paskatins keliones bei turizmą, persikėlimą dėl profesinių ar asmeninių priežasčių — trumpai tariant, kad kelionės ir su jomis susijęs turizmo sektorius augs.

2.2.1.3 Rinka: dėl ES plėtros nulemtos padidėjusios paklausos ir pasiūlos turizmo rinka išaugs ir taps stipresnė. Tai, be jokios abejonės, turės teigiamą poveikį visai ES ekonominei veiklai, kurioje turizmas yra labai svarbus sektorius. Sunku prognozuoti, kokį poveikį rinkos plėtra turės turizmo produktų kainoms, patiems produktams arba bendrovių pelnui, tačiau galima daryti prielaidą, kad teigiamas poveikis nusvers neigiamą. Padidėjusi rinka, aišku, padidins konkurenciją, tačiau tam, kad nauda didėtų, konkurencijos didėjimas turės remtis įmonių ir Europos turistinių maršrutų konkurencingumo didinimu.

2.2.2 Siekiant užtikrinti, kad plėtros teikiamos naujos didelės galimybės taptų pagrindu stipriam sektoriui sukurti, būtina laikytis įvairių principų, sąlygų ir bendrųjų taisyklių, kurios užtikrintų bendrą veiklos gyvybingumą ir jos socialiai pageidautiną ateitį. Šie kriterijai buvo apibrėžti Lisabonos Vadovų Susitikime, kuriame buvo nustatyta strategija, besiremianti tokiais tikslais: tvarumas, žiniomis paremta visuomenė, užimtumas ir socialinė sanglauda.

(1) OL C 32 2004.2.5

2.2.2.1 Tvarumas: ankstesnėje nuomonėje *„Socialiai tvarus turizmas visiems“* (1) EESRK, kaip ir kitos tarptautinės bei Europos institucijos (Komisija, Parlamentas, kt.), nurodė, kad bendrosios Europos turizmo tvarumo sąlygos yra neįkainojamai svarbios šio sektoriaus subalansuotai, produktyviai ir ilgalaikei ekonominei plėtrai. Šiame dokumente pateiktos 100 iniciatyvų — tai konkretūs veiksniai, padedantys siekti tvarumo.

Turizmo augimas skatins naujas šalis plėsti savo turizmo sektorių. Plėtros mastas ir sparta turi būti taip valdoma, kad tai taptų priimtina ekonominiu, socialiniu ir aplinkos požiūriu. Nėra lengva patenkinti turizmo veiklos tvarumo reikalavimą, kadangi nuolat kyla prieštaravimų, o tvarumo taikymo kriterijų įvairovė priklauso nuo dalyvių.

2.2.2.2 Žiniomis paremta visuomenė: turizmas gali labai konstruktyviai prisidėti įgyvendinant šį Lisabonos strategijos tikslą, kadangi ši veiklos sritis jau savaime yra paremta kultūros mainais, kelionėmis į kitas vietoves ir kitų socialinių bei kultūrinių tradicijų ir situacijų suartinimu. Jaunimą įgyti žinias skatina kelionės, gyvenimas su žmonėmis iš kitos aplinkos, kai jie tampa atviresni, tolerantiškesni ir atidesni. Todėl žinių įgijimas yra susijęs ne tik su akademinėmis studijomis, bet ir su patirties įgijimu; to galima siekti bet kuriomis aplinkybėmis ir esant bet kokio amžiaus — turizmas suteikia puikiausią galimybę.

Informacijos ir komunikacijos technologijos itin svariai prisideda kuriant ir vartojant turizmo produktus; be to, akivaizdu, kad jos padės siekti, kad turizmas būtų konkurencingas, visiems prieinamas sektorius.

2.2.2.3 Užimtumas: Lisabonos strategijoje teigiama, kad per artimiausius kelerius metus Europa turėtų vadovauti kuriant daugiau ir naujų darbo vietų. Nėra jokios abejonės, kad turizmo sektorius, kuriame sukuriama 5 % Europos BVP bei užimtumo, o kai kuriuose valstybėse narėse — ir iki 10 %,gali būti daugiau ir geresnių darbo vietų šaltinis išsiplėtusioje Europoje. Norint užtikrinti socialinį tvarumą, senos ir naujai turizmo sektoriuje sukurtos darbo vietos turi atitikti pagrindinius reikalavimus tokiose srityse kaip kokybė, profesinis mokymas, stabilumas nepaisant turizmo sezoniškumo, o ypač — ne visą darbo dieną dirbančių ar laikinai įdarbintų darbuotojų teisių pripažinimas.

2.2.2.4 Socialinė sanglauda: turizmas yra galinga sanglaudos priemonė, leidžianti mums pažinti kitus žmones ir vietas, ir todėl padedanti įgyvendinti pilietybės idėją išsiplėtusioje Europoje. Norint turėti bendrų tikslų su kitais žmonėmis, labai svarbu žinoti juos, o turizmas prie to prisideda. Turizmas toliau skatins socialinę pažangą išsiplėtusioje Europoje, didindamas visų Europos tautų sanglaudą.

3. **Bendroji išsiplėtusios Europos turizmo politikos analizė**

3.1 Pagrindinis klausimas, kurį mes galime ir privalome užduoti: ar turizmo politika turėtų būti įtraukta rengiant išsamią Europos Sąjungos pramonės ir ekonominės politiką. Žinome, kad atsakymas privalo būti ir yra teigiamas, jeigu turizmo politiką suprantame kaip visus kriterijus, tikslus bei priemones, kurios sudaro sąlygas siekti, kad Europos turizmas būtų pakankamai konkurencingas, pelningas ir tvarus. Todėl Sutartyje dėl Konstitucijos Europai nurodoma, kad šio sektoriaus priemonės remia, koordinuoja ir papildo kitas Europos politikos sritis.

3.2 Turizmo sektoriui taikytini pramonės politikos ypatumai. Kai kurie turizmo politikos ypatumai, kurie nurodyti Europos pramonės ir ekonominės politikos gairėse, yra šie:

3.2.1 Užimtumas ir socialinė politika: išskyrus labai savitą turizmo užimtumo pobūdį, susijusį su dideliu jo sezoniškumu, visa ES užimtumo politika visiškai taikytina užimtumui turizmo sektoriuje. Kad ir kaip bebūtų, ES institucijos ne tik turėtų pritarti, bet ir skatinti bei puoselėti visas papildomas iniciatyvas, skirtas sezoniškumui mažinti. Šiuo klausimu reikia dar daug nuveikti, kadangi pagrindinėse turizmo srityse vis dar yra manoma, kad sezoninis užimtumas yra normalus reiškinys. Pratęsus atostogų suteikimo laikotarpį būtų galima prailginti turizmo sezoną ir taip geriau panaudoti turizmo infrastruktūros pajėgumus.

3.2.2 Kokybė: Bendrijos politiką, skirtą kokybei skatinti bei kokybės kriterijams pramonėje nustatyti, būtina taikyti turizmo sektoriuje ir tai lems geresnę kokybę. Turizmas, priklausydamas paslaugų sektoriui, kurio pagrindinis principas yra dėmesys asmeniui,– yra labai jautrus šiam kintamajam veiksniui. Kaip nurodyta Sutartyje dėl Konstitucijos Europai, būtina remti, koordinuoti ir papildyti visų Europos turizmo verslo dalyvių pastangas skatinant kokybę.

3.2.3 Moksliniai tyrimai ir taikomoji veikla: turizmo srityje vyksta svarbiausi struktūriniai pokyčiai, susiję su paslaugų reklama ir pirkimu internetu; būtina tirti ir populiarinti su tuo susijusį teigiamą poveikį. Už mokslinius tyrimus bei taikomąją veiklą turizmo srityje turėtų atsakyti visos visų lygių institucijos ir visos įmonės.

3.2.4 Vartotojų apsauga: turizmas yra ekonominė veikla, kurioje yra stiprus paslaugų teikėjų ir vartotojų tarpusavio ryšys. Visa bendroji ES vartotojų apsaugos politika turi būti taikoma tiesiogiai turizmo sektoriui; ji turi didinti įmonių ir klientų atsakomybę. Turizmo sektoriuje būtina skatinti ir naudoti kokybės etiketes ir ekologinius ženklus.

3.2.5 Aplinkos apsauga: visa Europos aplinkos apsaugos politika yra taikoma turizmo sektoriui. Jeigu turizmo sektorius iš esmės yra pagrįstas racionaliu gamtos išteklių naudojimu, tai visos iniciatyvos, veikla ir norminiai aktai tik skatins turizmo veiklą šiandien ir ateityje.

3.2.6 Kita ES politika: apskritai, ir dėl turizmo tarpsektorinio pobūdžio šiam sektoriui įtakos turi visa ES ekonominė ir pramonės politika. Tačiau institucijos turėtų pripažinti strateginę turizmo svarbą užimtumui ir socialinei sanglaudai; politikos kryptys turėtų būti tinkamai taikomos remiantis tyrimais ir bandomaisiais projektais.

3.2.6.1 Trumpai tariant, išsiplėtusios ES turizmo politika, derinant ją su Konstitucija Europai, turėtų remti, koordinuoti ir papildyti visą kitą su turizmu susijusią ES politiką. Įmonių konkurencingumas, tvarumas plačiausia prasme, aukštos kokybės darbo vietų kūrimas, infrastruktūros politika, kt.– visa tai turi būti sutelkta į turizmą, kaip vieną iš pagrindinių veiklos sričių visos Sąjungos plėtros procese.

3.2.7 Santykis su kitomis veiklos rūšimis: turizmas didina tokių kitų veiklos rūšių, kaip sportas, poveikį, kaip nurodoma EESRK nuomonėje „*Turizmas ir sportas: būsimi iššūkiai Europai*“ ([2]).

3.3 *ES turizmo politikos statusas*. Iškilus klausimui, ar turizmui Europoje ir ES politikoje iš tiesų skiriamas toks vaidmuo, svarba ir strateginė pozicija, kurios jis nusipelno kaip žmonių, ekonominė ir socialinė veikla, atsakyti galima įvairiai.

3.3.1 ES, jos šalys, regionai ir miestai yra pasaulio turistų lankomos vietos: nauja padėtis Europoje, naujųjų valstybių narių įstojimas šiandien reiškia, kad yra kuriamas platus ir įvairus, kontrastiškas produktų spektras, leidžiantis Europai tapti pranašesniu turizmo šaltiniu ir lankoma vieta. Ateityje tikimasi tolesnio (nors ir kuklesnio) augimo, kuris vis tik būtų spartesnis, nei kituose sektoriuose. Kokybės politika, kuri yra svarbiausias konkurencingumo ir tvarumo veiksnys, turi būti paremtas šis produktų spektras; Europos kokybiško turizmo ženklo ar ženklų sukūrimas turėtų būti priemonė šiai kokybei pasiekti ir nurodyti.

([2]) OL C 157 2005.6.28

3.3.2 Institucinės priemonės, kurias reikėtų patvirtinti, siekiant plėtoti visos Europos turizmo politiką.

3.3.2.1 Pripažįstama, kad Europos institucijos, tarp jų Komisija ir Parlamentas, nuolat koordinuoja priemones, darančias poveikį turizmui. Būtina atkreipti dėmesį į *Europos turizmo forumo* iniciatyvą, kuri jau yra įgyvendinta. Šiame metiniame renginyje, kuris turi didelę mokslinę vertę gerinant Europos turizmą, o taip pat svarbus planavimo ir bendradarbiavimo politikai, susitinka visi turizmo sektoriaus dalyviai.

3.3.2.2 Šiame ir kitame darbe, skatinančiame daugiau sužinoti apie Europos turizmą, kuriame dalyvauja visi sektoriaus dalyviai, yra labai teigiamas reiškinys. 2004 m. Budapešte surengto forumo išvados pateikiamos 1 priede.

3.3.2.3 Šioje vietoje vertėtų paminėti nuomonėje „*Turizmo politika ir viešojo bei privataus sektoriaus bendradarbiavimas*“ ([3]) pateikta EESRK iniciatyva, kad Komisija išnagrinėtų galimybę per vidutinės trukmės laikotarpį ar ilgesnį laiką sukurti Europos turizmo tarybą.

3.3.2.4 Šią tarybą galėtų sudaryti įvairių institucijų pareigūnai ir privatūs suinteresuoti asmenys, pirmiausia socialiniai partneriai ir pilietinės visuomenės organizacijos. Joje būtų analizuojama turizmo informacija, siūlomos gairės ir plėtojami Europos turizmo forume pasiekti susitarimai. EESRK bendradarbiaus ir aktyviai dalyvaus kuriant tarybą.

3.3.2.5 EESRK ryžtingai nusiteikęs savo vardu ir kartu su Komisija, Europos Parlamentu, Regionų komitetu bei kitomis institucijomis toliau tęsti darbą šiuo klausimu, kad pagerėtų Europos turizmo profilis ir plėtra.

3.3.2.6 Siekiant paskatinti pažangą šioje srityje, siūloma rengti institucinius posėdžius, kad būtų analizuojami, koordinuojami ir skatinami taikyti Europos turizmo forumų nutarimai.

3.4 *Išsiplėtusios ES turizmo politikos ypatumai*

3.4.1 Šią nuomonę ketinama derinti su ankstesne EESRK nuomone „*Socialiai tvarus turizmas kiekvienam*“ ([4]), pritaikant turizmo politiką formuojančius principus naujajai Europos situacijai. Šiuo atveju turizmo politika yra vertinama ne kaip Sąjungos reglamentuojančių įgaliojimų visuma, o kaip principai ir vertybės, į kurias būtina atsižvelgti ir kurios privalo tapti įkvėpimo šaltiniu įgyvendinant visų lygių viešųjų institucijų tvirtinamas turizmo priemones ir privataus sektoriaus verslo veiklą. Toliau pateikiamas sąrašas tų sudėtinių dalių, kurių visuma formuoja šią orientacinę vertybių sistemą, galinčią prisidėti gerinant turizmo padėtį ir užtikrinant jo tvarumą.

3.4.2 Turizmo išsiplėtusioje Europoje apibrėžimas turi būti paremtas vertybėmis, būdingomis Europos tradicijoms bei kultūrai, kartu atsižvelgiant į realų turistą, kuris yra pagrindinis visų svarstymų veiksnys. Negalima atsisakyti minties, kad turistas yra sudėtingų, įvairių ir iš esmės — tiek pobūdžiu, tiek sudėtimi — individualių paslaugų vartotojas. Tačiau kartu negalima pamiršti ir apie ekonominį bei komercinį turizmo pobūdį, kuris verčia taikyti pelningumo ir konkurencingumo principus šiame ekonomiškai svarbiame sektoriuje, svariai prisidedančiame prie Europos BVP.

3.4.3 Išsiplėtusios Europos turizmas turėtų būti paremtas tvarumu plačiausia prasme, kaip ekonominės, socialinės ir aplinkos plėtros instrumentas, ir kartu paisyti griežtesnių plėtrai taikomų sąlygų. Vienas iš svarbiausių klausimų diskusijoms šioje srityje yra susijęs su augimo apribojimu. Ar yra nustatyti objektyvūs ir kiekybiškai įvertinami apribojimai turizmui? Ar yra nustatyti ekonominiai apribojimai, kaip sparčiai turi būti nustatomos turistų lankomos vietos visame pasaulyje?

3.4.3.1 Nėra paprastų atsakymų į šiuos klausimus, tačiau atrodo, kad augimo apribojimo idėja tampa vis populiaresnė. Galbūt verta pateikti Vidužemio jūros pavyzdį — ten turistinių vietovių sparčiai daugėja, o tokia plėtra kelia rimtą grėsmę visam turizmo sektoriui vidutinės trukmės laikotarpiu.

3.4.4 Turizmo sektoriaus prisitaikymas prie kintančios padėties siekiant didinti konkurencingumą (moksliniai tyrimai bei taikomoji veikla, naujosios technologijos, investicijos, reklama, planavimas, rinkodara, tinklai, verslo asociacijos ir kt.) — tai būtinybė visoms Europos verslo įmonėms, ypač toms, kurios nori rasti nišą naujoje išsiplėtusioje Europoje. Šiandieninis interneto vaidmuo ir jo numatomas vaidmuo ateityje turi įtikinti visų sektorių atstovus įsitraukti į jo plėtrą, naudoti internetą produktyvumui didinti, taip pat moksliniams tyrimams ir, galiausiai, — siekiant užtikrinti, kad turizmo sektoriaus plėtra būtų geriau subalansuota.

([3]) OL C 74 2005.3.23
([4]) DO C 32, 2004 2 5.

3.4.5 Turizmas ir užimtumas: darbo santykiai, profesinis mokymas ir skatinimas, specializacija, socialinė apsauga, laisvas darbuotojų judėjimas ir kt. — tai yra pagrindiniai veiksniai, formuojantys išsiplėtusios Europos turizmo politiką. Ypatingą dėmesį būtina skirti naujų profesijų turizmo sektoriuje kūrimui ir su tokiomis profesijomis susijusiam mokymui, kurio plėtroje privalo dalyvauti Europos institucijos, siekiant užtikrinti, kad tos profesijos atitiktų kriterijus, taikomus kokybiškoms darbo vietoms kurti.

3.4.6 Turizmas ir Europos kultūros bei paveldo skatinimas: papročiai, menas, architektūra, istorija, folkloras, kulinarija ir kt. privalo vaidinti labai svarbų vaidmenį Europos turizmo politikoje. Naujosios šalys, galinčios pasiūlyti savo turtingą paveldą plėtojant turizmo produktus, savo turizmo plėtrą turės paremti tomis vertybėmis. Įvairios patirtys, tokios kaip *paradores* Ispanijoje ir *pousadas* Portugalijoje, gali būti geri paveldo ir turizmo integracijos, paremtos komercine reklama, pavyzdžiai.

3.4.7 Visiems prieinamas turizmas — tai iššūkis, kurio nederėtų užmiršti. Turizmas yra kiekvieno asmens, net jeigu jis yra neįgalus, teisė, todėl bus siūloma įgyvendinti informacinę kampaniją, kurios metu išsiplėtusioje Europoje būtų skatinamas turizmas, nukreiptas pirmiausia į moksleivius, paauglius ir vyresnio ar pensinio amžiaus žmones bei pensininkus.

3.4.8 Su plėtra susijęs turizmo rinkos augimas turi tapti Europos vidaus turizmo varomąja jėga ir, atitinkamai — pasaulinės populiarinimo politikos pagrindu.

3.4.8.1 Atsižvelgiant į ypatingą vidaus turizmo svarbą ir jo poveikį vidaus paklausai bei vartojimui ES (ypač dabartinę ir galimą socialinio turizmo svarbą), EESRK parengs nuomonę „***Socialinio turizmo politika Europai***“.

3.4.9 Turizmo sektoriaus dalyviai privalo vaidinti vieną svarbiausių vaidmenų įvairių sričių turizmo politikos analizės, planavimo, stebėjimo ir įvertinimo klausimais. Būtent tai visada turi būti *modus operandi* ir principas, kurio turi būti laikomasi bet kurioje turizmo politikoje. Institucijos privalo susitarti dėl bendradarbiavimo strategijos krypčių ir dalyvavimo metodų.

3.4.10 Turizmo sezoniškumas galbūt yra didžiausias jo trūkumas; nauja išsiplėtusios Europos turizmo politika turi būti paremta siekiu užtikrinti tvarų užimtumą ir veiklą. Per bandomuosius projektus būtina išmėginti metodus, kurie leistų kompensuoti nepakankamą žmogiškųjų išteklių ir kapitalo panaudojimą dėl sezoniškumo. Šiame tyrime turėtų būti visapusiškai išanalizuoti besikeičiantys turizmo modeliai ir kaip užtikrinti, kad turizmas išliktų svarbia plėtros priemone.

3.4.11 Ypatingas dėmesys turėtų būti skirtas skirtingai Europos salų padėčiai. Kai kurie ypatumai, lemiantys tinkamas sąlygas turizmui plėtoti, gali turėti didelę įtaką. Šioms saloms kaip ir kalnuotoms vietovėms turint omenyje jų ypatumus turizmo atžvilgiu strategiškai svarbios yra ryšių, transporto ir regioninės plėtros strategijos kryptys.

3.4.12 Dar kartą svarbu pabrėžti, kad šiandieniniame pasaulyje saugumas ir prevencija yra turizmo plėtros pagrindas. Gamtinių ir žmogaus sukeltų nelaimių atveju, prevencija taikant taisykles, kad būtų užtikrinta žmonių laisvė keliauti ir judėti, turėtų būti svarbiausias turizmo plėtros veiksnys.

3.4.13 Būtina atminti, kad išsiplėtusios Europos turizmo politika turi sudaryti sąlygas, kad turizmas veiksmingai prisidėtų prie socialinės, ekonominės ir politinės ES sanglaudos paspartinimo, tuo tikslu įgyvendinant įvairius veiksmus:

— žinių apie šalis, tautas ir kultūras gilinimas,

— pagalba kuriant Europos sambūvio, taikos ir pažangos modelį,

— teigiamo Europos įvaizdžio Europoje skatinimas.

3.5 *Viešųjų ir privačių partneryščių vaidmuo plėtojant turizmą*

Šią nuomonę ketinama derinti su ankstesne EESRK nuomone „*Turizmo politika ir viešojo bei privataus sektoriaus bendradarbiavimas*“ ([5]) ir išnagrinėti veiksmingus bendradarbiavimo būdus.

3.5.1 Kalbant apie išsiplėtusios Europos ir turizmo analizę, viešojo ir privataus sektoriaus tinkamas tarpusavio koordinavimas ir bendradarbiavimas būtinas ne tik vietos ir nacionaliniu lygiu. Tai gali — ir galbūt turėtų — padėti panaikinti kylančias kliūtis; be to, bendradarbiavimas taip pat turi būti vertinamas kaip priemonė įgyvendinant tvarią politiką ir veiksmus, skirtus investavimui ir konkurencijai tarp šalių gerinti. Senesnes turizmo tradicijas turinčios šalys ir socialiniai sektoriai galėtų pasiūlyti savo patirtį išsiplėtusiai Europai priklausančioms šalims, ir taip padėti joms išvengti klaidų kuriant turizmo modelius, supažindinant jas su konkrečia sėkminga ir nesėkminga patirtimi; trumpai tariant, — drauge kurti šį naują ekonominiu, socialiniu ir aplinkos požiūriu tvarų turizmo modelį.

([5]) DO C 74 2005.3.23

3.5.2 Mokymas turi būti vienas iš kertinių principų gerinant turizmo kokybę, tačiau jo turinys turėtų atitikti realius skirtingų kelionių organizatorių poreikius, kad institucinės pastangos būtų veiksmingesnės. Šioje srityje gyvybiškai svarbus vaidmuo gali ir turėtų priklausyti viešojo bei privataus sektoriaus bendradarbiavimui.

3.5.2.1 EESRK norėtų visapusiškai paremti Komisijos iniciatyvą dėl Europos magistro laipsnio turizmo srityje; tai padėtų formuoti, kurti ir taikyti Europos turizmo modelį, paremtą Europos Sąjungos kaip sambūvio ir ekonominės plėtros zonos vertybėmis.

3.5.3 Europos turizmo politika turėtų užtikrinti, kad būtų skatinama kurti kelionių organizatorių tinklus ir visų lygių (vietos, regioninio, nacionalinio ir Europos) verslo asociacijų tinklai.

3.5.4 Transporto infrastruktūros vaidmuo išsiplėtusioje Europoje yra gyvybiškai svarbus siekiant užtikrinti, kad konkurencija vaidintų pagrindinį vaidmenį plėtojant turizmą visose šalyse. Sąjunga privalo dėti pastangas šioje srityje, kad užtikrintų saugią, sparčią ir aukštos kokybės prieigą visiems regionams, kartu suvokiant, kad infrastruktūros naudojimas turizmo reikmėms turi didesnį ekonominį ir socialinį poveikį. Politikoje, susijusioje su vidaus ir išorės komunikacijų gerinimu, ypatingas dėmesys skirtinas ES šalims priklausančių salų pasiekiamumui.

3.6 *Europos institucinis bendradarbiavimas*

3.6.1 Europos institucinis bendradarbiavimas gali būti įgyvendinamas įvairiai:

3.6.1.1 *Bandomieji projektai:* pavyzdžiui, Europos socialinio turizmo projektas, kuris galėtų labai prisidėti užtikrinant vidaus turizmo augimą, siekiant, kad turizmas taptų prieinamas visiems, taip pat padedant įveikti turizmo sezoniškumą. Projektą kartu su Komisija galbūt turėtų populiarinti įvairios šalys, turinčios panašią sėkmingą patirtį; taip pat būtina išnagrinėti, kiek realu įgyvendinti visuotinį Europos socialinio turizmo projektą, kuris išliktų tvarus ilgalaikėje perspektyvoje. Siūloma Europos Komisijai ištirti galimą Europos socialinio turizmo programos poveikį Europos turizmo sektoriui.

3.6.1.2 *Bendradarbiavimas tyrimų srityje*: pavyzdžiui, tiriant naujas turizmo formas, pirmiausia su tvarumu suderinamą turizmą, kurio tolesnį vystymą galėtų nulemti plėtra. Siūloma, kad Komisija atliktų tiriamąją studiją, prie kurios galėtų prisidėti ir EESRK.

3.6.1.3 Bendradarbiavimas ir mainai su kitais Europos ir pasaulio regionais.

Pagrindiniai Europos turizmo modelio ypatumai ir sąlygos yra aprašomos visame šios nuomonės tekste; jos turi daryti įtaką kitų, ne europietiškos kilmės turizmo produktų, apibrėžimui, visų pirma siekiant užtikrinti, kad nebūtų nesąžiningos konkurencijos ir nebūtų ignoruojami turizmo standartai. Turi būti laikomasi tarptautinių standartų, teisingo finansų valdymo kriterijų, žmogaus (ypač darbo ir socialinių) teisių ir aplinkos tvarumo principo. EESRK siūlo ES su įvairiomis tarptautinėmis institucijomis — PPO ir Tarptautiniu socialinio turizmo biuru (BITS) parengti Europos turizmo modelį.

3.6.2 Struktūrinių fondų ir kitų paramos formų vaidmuo išsiplėtusios ES turizmo srityje

3.6.2.1 Geriausia ES ekonominio solidarumo išraiška — jos ekonominės ir socialinės sanglaudos politika, įgyvendinama panaudojant struktūrinius fondus. Ši politika, kuri pasirodė esanti veiksminga pažangos priemonė, bus ypač tinkama ES plėtros atveju. Būtent dėl to, rengiant turizmo politiką, reikėtų remti veiksmus, turinčius teigiamą poveikį sanglaudos politikos kryptims. Šios politikos kryptys, savo ruožtu, gali paskatinti turizmo veiklą visose šalyse, kad turizmas turėtų daugybinį poveikį tokiems veiksmams. Tarpvalstybinės priemonės gali padėti kurti įvairių šalių bendrus turizmo produktus, įgyvendinant bendrus veiksmus ir produktus.

3.6.2.2 Siekiant geriau išnagrinėti šį klausimą, Komitetas siūlo atlikti struktūrinių fondų poveikio turizmo sektoriui tyrimą.

4. **Išvados**

4.1 Turizmas yra vienas svarbiausių ekonomikos sektorių veiksmingai kuriant išsiplėtusią Europą; jis turėtų būti formuojamas deramai atsižvelgus į tvarumą plačiausia prasme ir turėtų veiksmingai prisidėti prie Europos socialinės sanglaudos.

4.2 Naujosios valstybės narės turizmą vertina kaip gerą ekonominės plėtros galimybę, kuri gali padėti įveikti pajamų atotrūkį tarp jų ir senųjų Europos Sąjungos valstybių. Didelė jų kultūros, paveldo ir gamtos įvairovė skatins produktų spektro ir vidaus bei išorinio turizmo paklausos plėtrą.

4.3 Plėtra į kitas šalis turės labai teigiamą poveikį turizmo sektoriaus ateičiai, ypač jeigu Europos turizmo modelis bus taikomas deramai atsižvelgiant į tvarumo principą.

4.4 Vienas iš pasiūlymų, kuriuos visų valstybių narių institucijoms tvirtinti ir įgyvendinti pateikė šią nuomonę parengęs Komitetas, yra susijęs su plataus masto švietimo ir motyvacijos kampanija, paremta mintimi, kad turizmas Europai yra strateginės svarbos sektorius. Ši kampanija iš esmės būtų nukreipta į moksleivius, kad jie imtų vertinti turizmą, kaip žmogiškąją veiklą, susijusią su žmonių, vietovių bei kultūrų pažinimu ir galinčią turėti didelės svarbos pačio asmens augimui ir tobulėjimui. Ši kampanija turėtų apimti Europos, nacionalines, regionines ir vietos institucijas, taip pat visų sektorių verslo organizacijas ir sąjungas; jos metu moksleiviai būtų raginami sužinoti apie artimiausius turizmo objektus (miestą, rajoną, regioną), tuo būdu skatinanti juos keliauti po savo šalį ir atrasti kitų Europos šalių privalumus.

4.5 Geros turizmo praktikos duomenų bazė, taikoma kelionių vietovėms ir privatiems kelionių organizatoriams, tokiems kaip viešbučių savininkai, kelionių organizatoriai, papildomi pasiūlymai ir kt., galėtų būti priemone keistis teigiama patirtimi,, o iš to daug naudos turėtų naujosios valstybės narės ir šalys, kurios dar įstos į ES.

4.6 Atitinkamai įvairių turistų lankomų vietų tinklų, skirtų geriausioms tvarumo ir kokybės vertybėms skatinti, sukūrimas ir propagavimas — tai garantija, kad turizmas bus vystomas remiantis naujojo, geriau tęstinumą užtikrinančio Europos turizmo modelio kriterijais.

4.7 Vartotojų apsaugai Europos turizmo modelyje turėtų būti skirta pagrindinė vieta, kad būtų siekiama toliau plėtoti tvarią ekonominę veiklą. Visa bendra vartotojų apsaugos politika turėtų būti taikoma turizmui, dažniausiai dėl vartotojų ir paslaugų teikėjų tvirtų tarpusavio santykių šiame sektoriuje.

4.8 Komitetas pritaria Komisijos iniciatyvai atlikti sporto renginių poveikį turizmui, paremtą EESRK nuomone **Turizmas ir sportas: būsimi iššūkiai Europai**.

4.9 Kad būtų rasti atramos taškai ir būsimų veiksmų pagrindas Europos turizmui paremti, EESRK ragina Komisiją per atitinkamą laiką atlikti tyrimą turizmo srityje ir išsiaiškinti socialinio turizmo, o taip pat turizmo, skirto žmonėms su negalia, padėtį, atsižvelgiant į jo socialinę svarbą ir galimus teigiamus poveikius turizmo veiklai.

4.10 EESRK ypač norėtų pakartoti du šioje nuomonėje jau pateiktus konkrečius pasiūlymus:

— pirma, teigiamai vertindamas Komisijos „Turizmo ir darnaus vystymosi“ grupės sukūrimą, kur EESRK bus atstovaujamas, toliau dirbti siekiant sukurti Europos turizmo tarybą ir skatinti rengti Europos institucijų, socialinių partnerių ir kitų pilietinės visuomenės organizacijų tarpusavio susitikimus. Komitetas mano, kad abi iniciatyvos padės siekti tikslų, išdėstytų Sutartyje dėl Konstitucijos Europai,

— antra, pakartoti EESRK norą bendradarbiauti su kitomis turizmo sektoriumi suinteresuotomis tarptautinėmis institucijomis, tokiomis kaip TDO ir BITS.

5. EESRK nusprendė parengti ir platinti šią nuomonę pavadintą „Katovicų deklaracija dėl turizmo politikos išsiplėtusioje ES“ ir kad ji būtų Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto indėlis į 2005 m. Pasaulinę turizmo dieną, rengiamą Pasaulio Turizmo Organizacijos.

2005 m. balandžio 6 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND